AccueilRevenir à l'accueilCollectionEp. Lettre à MénécéeItemLettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Hicks

Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Hicks

Auteur(s): Diogène Laërce; Epicure

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

6 Fichier(s)

Mots clés

Hicks, Robert Drew (1850-1929)

Comment citer cette page

Diogène Laërce ; Epicure, Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Hicks, 1925

Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Consulté le 20/11/2025 sur la plate-forme EMAN : https://eman-archives.org/Epicurei/items/show/9

Présentation du document

Date1925 Mentions légales

- Responsabilité éditoriale : Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Texte : Domaine public

Editeur de la ficheDepartment of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle) Contributeur(s)Giovacchini, Julie

LangueGrec ancien

SourceVoir description détaillée du texte : CIRIS

Contenus reliés

Collection Ep. Lettre à Ménécée

Ce document est une version de : Lettre à Ménécée d'Epicure = DL X, 122-135 - éd. Usener

Description du document

Description Voir description détaillée de l'édition : <u>CIRIS</u> Notice créée par <u>Julie Giovacchini</u> Notice créée le 23/06/2021 Dernière modification le 30/05/2022

"Επίκουρος Μενοικεί χαίρειν.

122 "Μήτε νέος τις ών μελλέτω φιλοσοφείν, μήτε γέρων υπάρχων κοπιάτω φιλοσοφών ούτε γάρ άωρος ουδείς έστιν ούτε πάρωρος πρός το κατά ψυχήν ύγιαίνου. ὁ δὲ λέγων ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφείν υπάρχεω ἢ παρεληλυθέναι τὴν ώραν ὅμοιος ἐστι τῷ λέγοντι πρός εὐδαιμονίαν ἢ μήπω παρείναι τὴν ώραν ἣ μηκέτι είναι τὴν ώραν. ὡστε φιλοσοφητέον καὶ νέω καὶ γέροντι, τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζη τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάρω τῶν γεγονότων, τῷ δ' ὅπως νέος ἄμα καὶ παλαιός ἢ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων. μελετάν οῦν χρὴ τὰ ποιοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν, εἴ περ παρούσης μὲν αὐτῆς, πάντα ἔχομεν, ἀπούσης δὲ, πάντα πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν.

123 "Α δέ σοι σινεχώς παρήγγελλον, ταῦτα καὶ πράττε καὶ μελέτα, στοιχεία τοῦ καλῶς ξῆν ταῦτ εἶναι διαλαμβάνων. πρώτον μὲν τὸν θεὸν ξῷον ἄψθαρτον καὶ μακάριον νομίζων, ός ἡ κοινὴ τοῦ θεοῦ νόησις ὑπεγράψη, μηθὲν μήτε τῆς ἀψθαρσίας ἀλλότριον μήτε τῆς μακαριότητος ἀνοίκειον αὐτῷ πρόσαπτε πῶν δὲ τὸ ψυλάττειν αὐτοῦ δυνάμενον τὴν μετ ἀφθαρσίας μακαριότητα περὶ αὐτοῦ δόξαζε. θεοὶ μὲν γάρ εἰσιν. ἐναργὴς δέ ἐστιν αὐτῶν ἡ γνῶσις οῖους δ' αὐτοὺς κοί> πολλοὶ νομίζουσιν, οὐκ εἰσίν οὐ γὰρ ψυλάττουσιν αὐτοὺς οῖους νοοῦσιν. ἀσεβὴς δὲ οὐχ ὁ τοὺς τῶν πολλῶν θεοὺς ἀναιρῶν, ἀλλ' ὁ τὰς τῶν πολλῶν δάξας θεοῖς 648

124 προσάπτων, οὺ γὰρ προλήψεις εἰσίν, ἀλλ' ὑπολήψεις ψευδεῖς αἱ τῶν πολλῶν ὑπὲρ θεῶν ἀποφάσεις ἔνθεν αἱ μέγισται βλάβαι τε τοῖς κακοῖς ἐκ θεῶν ἐπάγονται καὶ ὡφέλειαι τοῖς ἀγαθοῖς, ταῖς γὰρ ἰδίαις οἰκειούμενοι διὰ παντός ἀρεταῖς τοὺς ὁμοιους ἀποδέχονται, πῶν τὸ μὴ τοιοῦτον ὡς ἀλλάτριον

Συνέθιζε δε εν τω νομίζειν μηδέν πρός ήμας

voulsoures.

είναι του θάνατου έπει παυ άγαθου και κακόυ έν αλαθήσει στέρησις δέ έστιν αλαθήσεως ο θάνατος. όθεν γνώσις όρθη του μηθέν είναι πρός ήμας τον θάνατον απολαυστόν ποιεί το της ζωής θνητόν, ούκ απειρου! προστιθείση χρόνον άλλα τον της τες άθανασίας άφελομένη πόθον, οὐθέν γάρ έστιν έν τῷ ζήν δεινόν τῷ κατειληφότι γνησίως το μηθέν υπάρχειν εν τω μη ζην δεινόν, ώστε μάταιος ό λέγων δεδιέναι του θάνατου ούχ ότι λυπήσει παρών, άλλ' ότι λυπεί μέλλων. ὁ γάρ παρόν ούκ ένοχλεί, προσδοκώμενον κενώς λυπεί. το φρικωδέστατον ούν τών κακών ο θάνατος ούθεν προς ήμας, επειδή περ όταν μεν ήμεις ώμεν, ο θάνατος ου πάρεστιν. όταν δ' ο θάνατος παρή, τόθ' ήμεις ούκ εσμέν. ούτε ούν πρός τους ζώντας έστιν ούτε πρός τους τετελευτηκότας, επειδήπερ περί οθε μέν οθκ έστιν, οί δ' οὐκέτι εἰσίν. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τον θάνατον ότὲ μέν ώς μέγιστον τών κακών φεύγουσιν, ότε δέ ώς ανάπαυσα των έν τω ζήν κκακών αίρούνται, ά 126 δε σοφός ούτε παραιτείται το ζήν > ούτε φοβείται

* αθε άπαρου codd, ι corr. Menag, ι sed post άλλὰ τὰν inf. (11) (άπαρου) excidisse putat Bignone.

^{*} The striking resemblance to this passage of ps.-Plat.
Axiochus, 369 s, has often been pointed out, most recently by
650

το μή ζήν ούτε γάρ αὐτῷ προσίσταται τὰ ζήν ούτε δοξάζεται κακόν είναι τὸ μή ζήν. ώσπερ δὲ τὸ σιτίον οὐ τὸ πλείον πάντως ἀλλὰ τὸ ήδιστον αἰρεῖται, οὐτω καὶ χρόνον οὐ τὸν μήκιστον ἀλλὰ τὸν ήδιστον καρπίζεται. ὁ δὲ παραγγελλων τὸν μὲν νέον καλῶς ζήν, τὸν δὲ γέροντα καλῶς καταστρέψειν εὐήθης ἐστίν οὐ μόνον διὰ τὸ τῆς ζωῆς ἀσπαστόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν είναι μελέτην τοῦ καλῶς ζῆν καὶ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν. πολὺ δὲ χεῖρον καὶ ὁ λέγων, καλὸν μὲν μὴ φῦναι,

φύντα δ' όπως ώκιστα πύλας 'Αίδαο περήσαι.

127 εἰ μέν γὰρ πεποιθώς τοῦτό φησι, πῶς οὐκ ἀπέρχεται τοῦ ζῆν; ἐν ἐτοίμω γὰρ αὐτῷ τοῦτ ἔστιν, εἴπερ ἢν βεβουλευμένον αὐτῷ βεβαίως εἰ δὲ μωκώμενος, μάταιος ἐν τοῖς οὐκ ἐπιδεχομένοις.

"Μνημονευτέον δε ώς το μέλλον ούτε ήμετερον ούτε πάντως ούχ ήμετερον, ίνα μήτε πάντως προσμένωμεν ώς εσόμενον μήτε απελπίζωμεν ώς

πάντως ούκ εσομενον.

" Αναλογιστέον δὲ ώς των ἐπιθυμιῶν αἰ μέν εἰσι φυσικαί, αἰ δὲ κεναί. καὶ τῶν φυσικῶν αὶ μὲν ἀναγκαίων αἰ μὲν πρὸς εὐδαιμονίαν εἰσὶν ἀναγκαῖαι, αὶ δὲ πρὸς αὐτὸ πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἀρχλησίαν, αὶ δὲ πρὸς αὐτὸ τὰ ζῆν. τούτων γὰρ ἀπλανὴς θεωρία πᾶσαν αϊρεσω καὶ φυγὴν ἐπανάγειν οἰδεν ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος ὑγίειαν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀταραξίαν, ἐπεὶ τοῦτο τοῦ μακαρίως ζῆν ἐστι τέλος. τούτου γὰρ χάριν πάντα πράττομεν, ὅπως μήτε ἀλγῶμεν μήτε ταρ-βῶμεν- ὅταν δὶ ἀπαξ τοῦτο περὶ ἡμᾶς γένηται, 632

λύεται πάς ό της ψυχής χειμιών, ούκ έχοντος τοῦ ζώου βαδίζειν ως πρός ένδέον τι και ζητείν έτερον ώ το της ψυχής και του σώματος άγαθον συμπληρωθήσεται, τότε γάρ ήδονής χρείαν έχομεν, όταν έκ του μή παρείναι την ήδονην άλγωμενόταν δε μη άλγωμεν, ούκετι της ήδονης δεόμεθα. και διά τούτο την ήδονην άρχην και τέλος λέγομεν 129 είναι τοῦ μακαρίως ζήν ταύτην γάρ αγαθόν πρώτον και συγγενικών έγνωμεν, και από ταύτης καταρχόμεθα πάσης αιρέσεως και φυγής και έπι ταύτην καταντώμεν ώς κανόνι τω πάθει παν αγαθάν κρίνοντες, και έπει πρώτον αγαθόν τούτο και σύμφυτον, διά τοθτο και ού πάσαν ήδονήν αιρούμεθα, άλλ' έστιν ότε πολλάς ήδονάς ύπερβαίνομεν, όταν πλείον ήμων το δυσχερές έκ τούτων έπηται και πολλάς άλγηδόνας ήδονών κρείπτους νομίζομεν, έπειδαν μείζων ήμιν ήδονή παρακολουθή πολήν χρόνον ύπομείνασι τὰς άλγηδόνας, πάσα οὖν ήδονή δια το φύσιν έχειν οικείαν αγαθόν, ου πάσα μέντοι (γ') αίρετή καθά περ καὶ άλγηδών πάσα 130 κακόν, οὐ πάσα δὲ ἀεὶ φευκτή πεφυκυία. μέντοι συμμετρήσει και συμφερόντων και άσυμφόρων βλέψει ταύτα πάντα κρίνειν καθήκει χρώμεθα γάρ τῷ μὲν ἀγαθῷ κατά τινας χρόνους ώς κακώ, τώ δε κακώ τάμπαλυ ώς άγαθώ. την αυτάρκειαν δε άγαθον μέγα νομίζομεν, ούχ ίνα πάντως τοις ολίγοις χρώμεθα, άλλ' όπως έαν μή έχωμεν τὰ πολλά, τοις ολίγοις άρκωμεθα, πεπεισμένοι γνησίως ότι ήδιστα πολυτελείας άπολαθουσιν οἱ ήκιστα ταύτης δεόμενοι, καὶ ότι τὸ μέν φυσικόν πάν εθπόριστών έστι, το δέ κενόν δυσπόριστου, οί γὰρ λιτοί γυλοί ἴσην πολυτελεί 634

διαίτη την ήδονην επιφέρουσιν, όταν απαξ το 131 άλγουν κατ' ένδειαν έξαιρεθή και μάζα και ύδωρ την ακροτάτην αποδίδωσιν ήδονην, επειδάν ενδέων τις αυτά προσενέγκηται, το συνεθίζειν ουν έν ταις άπλαις και ου πολυτελέσι διαίταις και ύγιείας εστι συμπληρωτικών και πρός τὰς άναγκαίας του βίου χρήσεις ἄσκνον ποιεί τον άνθρωπον και τοις πολυτελέσιν έκ διαλειμμάτων προσερχομένους κρείττον ήμας διατίθησι και πρός τὴν τύχην ἀφάβους παρασκευάζει.

"" () ταν οὖν λέγωμεν ἡδονὴν τέλος ὑπάρχειν, οὖ τὰς τῶν ἀσώτων ἡδονὰς καὶ τὰς ἐν ἀπολαύσει κειμένας λέγομεν, ὥς τινες ἀγνοοῦντες καὶ οὐχ ὁμολογοῖντες ἡ κακῶς ἐκδεχόμεναι νομίζουσιν, ἀλλὰ τὰ μήτε ἀλγεῖν κατὰ σῶμα μήτε ταράττεσθαι κατὰ ψυχήν.

132 οὐ γὰρ πότοι καὶ κῶμοι συνείροντες οὐδ' ἀπολαύσεις παίδων καὶ γυναικῶν οὐδ' ἰχθύων καὶ τῶν
ἄλλων, ὅσα φέρει πολυτελής τράπεζα, τὸν ήδὺν
γεννὰ βίον, ἀλλὰ νήφων λογισμός καὶ τὰς αἰτίας
ἔξερευνῶν πάσης αἰρέσεως καὶ ψυγῆς καὶ τὰς
δόξας ἐξελαύνων ἐξ ῶν πλεῖστος τὰς ψυχὰς καταλαμβάνει θόρυβος. τούτων δὲ πάντων ἀρχὴ καὶ
τὸ μέγιστον ἀγαθὸν φρόνησις διὸ καὶ φιλοσοφίας
τιμιώτερον ὑπάρχει φρόνησις, ἐξ ῆς αὶ λοιπαὶ πᾶσαι
πεφύκασιν ἀρεταὶ, διδάσκουσα ὡς οὐκ ἔστιν
ήδέως ζῆν ἄνευ τοῦ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ
δικαίως, οὐδὲ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ
δικαίως, οὐδὲ φρονίμως καὶ καλῶς καὶ δικαίως
ἄνευ τοῦ ἡδέως συμπεφύκασι γὰρ αὶ ἀρεταὶ τῷ
ζῆν ἡδέως, καὶ τὸ ζῆν ἡδέως τούτων ἐστὶν ἀχώριστον.

133 " Επεί τίνα νομίζεις είναι κρείττονα του και περί

656

θείον όσια δοξάζοντος καὶ περί θανάτου διά παντός άφόβως έχουτος καὶ τὸ τῆς φύσεως ἐπιλελογισμένου τέλος, και το μέν τῶν ἀγαθῶν πέρας ώς έστιν εθαυμπλήρωτόν τε καί εθπόριστον διαλαμβάνοντος, το δέ των κακών ώς ή χρώνους ή πόνους έχει βραχείς, την δὲ ὑπό τινων δεσπότιν είσαγομένην πάντων διαγελώντος (είμαρμένην καί μάλλον ά μέν κατ' ἀνάγκην γίγνεσθαι λέγοντος», ά δὲ ἀπὸ τύχης, ά δὲ παρ' ἡμᾶς διὰ τὸ τὴν μὲν ανάγκην ανυπεύθυνον είναι, την δέ τύχην αστατον όραν, το δε παρ' ήμας αδέσποτον, ώ και το μεμπτον 134 και το έναντίον παρακολουθείν πέφυκεν (έπει κρείττον ήν τῷ περί θεῶν μύθω κατακολουθεῖν ή τη των φυσικών είμαρμένη δουλεύειν ο μέν γάρ έλπίδα παραιτήσεως ύπογράφει θεών διά τιμής, ή δε απαραίτητου έχει την αναγκην), την δε τύχην ούτε θεόν, ώς οι πολλοί νομίζουσιν, ύπολαμβάνοντος (ούθεν γαρ ατάκτως θεώ πράττεται) ούτε αβέβαιον αίτίαν («ούκ» οίεται μέν γάρ άγαθον ή κακον έκ ταύτης πρός τό μακαρίως ζην άνθρώποις δίδοσθαι, άρχας μέντοι μεγάλων άγαθών ή κακών ύπο ταύτης 135 χορηγείσθαι), κρείττον είναι νομίζοντος εύλογίστως άτυχείν ή άλογίστως εὐτυχείν βέλτιον γάρ ἐν ταίς πράξεσι το καλώς κριθέν μή δρθωθήναι δια ταύτην. Ταύτα ούν καὶ τὰ τούτοις συγγενή μελέτα πρός σεαυτόν ήμέρας καὶ νυκτός πρός τε τον όμοιον σεαυτώ, και οδδέποτε ούθ' ύπαρ ούτ' όναρ διαταραχθήση, ζήσεις δε ως θεός εν ανθρώποις. ούθεν γάρ έσικε θνητώ ζώω ζών άνθρωπος έν άθανάτοις

αγαθοίς.

¹ άγγελλουτος (-λωστος PQ) codd, : διαγελώντος corr. Us; addito (είμαρμέτης . . . . λέγυστος).